

Branto pelėausio, mažojo nakvišos ir šikšniuko mažylio inventorizacijos rezultatai

NATURALIT

Remigijus Karpuška
VSTT Metodinis-analitinis centras
2022 12 01

Branto pelėausis Lietuvoje aptinkamas ištisus metus. Šiltuoju metų laiku laikosi miškingose vietovėse prie vandens telkinių, apsemtuose ar užmirkstančiuose medynuose. Dienoja medžių uoksuose, drevėse, plyšiuose, rečiau – pastatuose ir inkiluose. Žiemoja požeminėse slėptuvėse.

2013 ir 2019 m. būklė Lietuvoje įvertinta kaip nežinoma (XX)

Mažasis nakviša Lietuvoje aptinkamas tik šiltuoju metų laiku. Apsigyvena parkuose, lapuočių ir mišriuose miškuose, retkarčiais aptinkami ir pušynuose bei eglynuose. Dažniausiai dienoja medžių uoksuose, kartais aptinkamas pastatuose.

2013 ir 2019 m. būklė Lietuvoje įvertinta kaip nežinoma (XX).

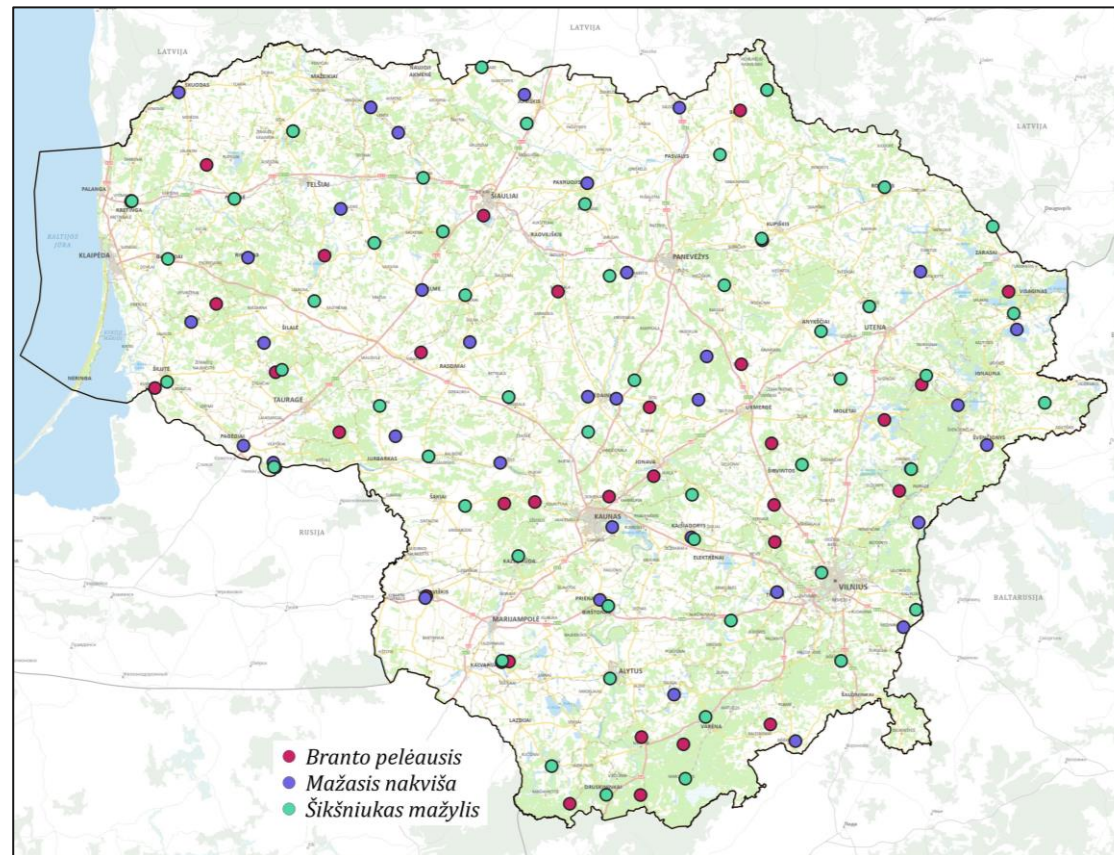

Šikšniukas mažylis Lietuvoje aptinkamas tik šiltuoju metų laiku. Apsigyvena įvairiose vietose: miestų ar dvarų parkuose, sodybų želdiniuose, miškuose ir kt. Dienoja medžių drevėse ar plyšiuose, šikšnosparniams skirtuose inkiluose, pastatuose ir pan.

2013 ir 2019 m. būklė Lietuvoje įvertinta kaip nežinoma (XX).

Inventorizacijos eiga

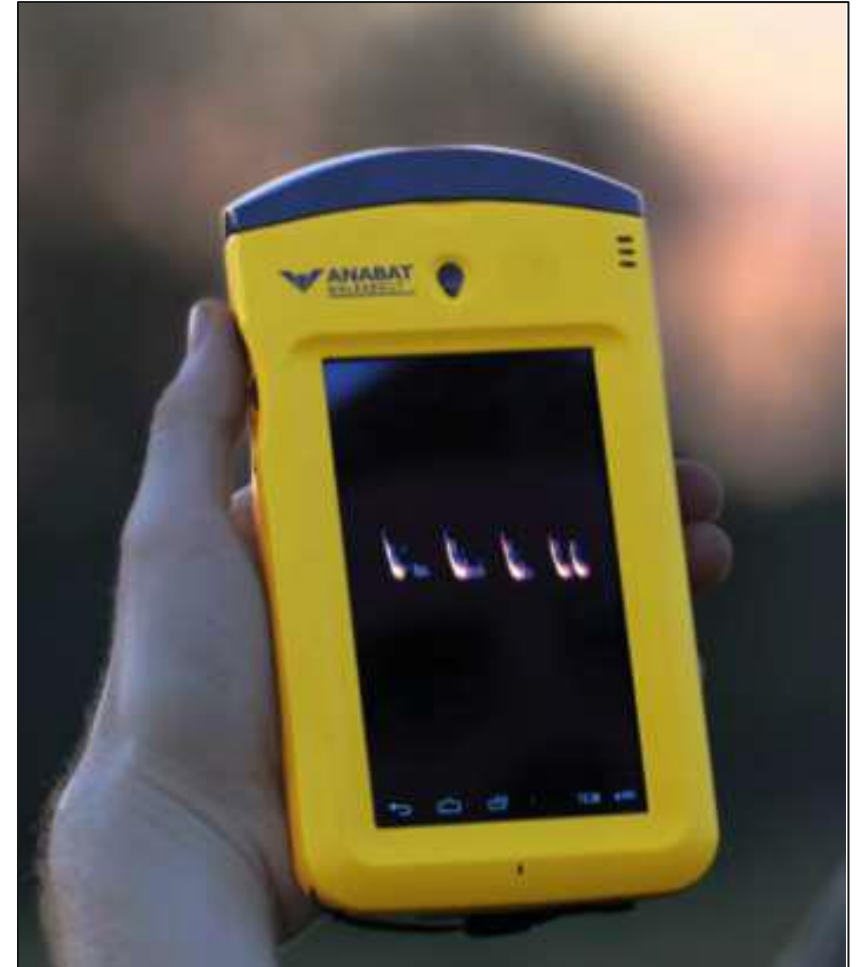
- 2018 m. atlikti kameraliniai tyrimai, pasirinkta inventorizacijos metodika parinktos inventorizacijos vietos (po 50 kiekvienai rūšiai);
- 2019–2022 m. vykdyta inventorizacija (lauko darbai);
- 2022 m. atlikta dalies ST ekologų 2019 ir 2022 m. vykdyto kūdrinio pelėausio monitoringo metu darytų šikšnosparnių ultragarsinių signalų įrašų analizė, gautais duomenimis papildyti inventorizacijos duomenys;
- 2022 m. atlikta 2019–2022 m. surinktų duomenų analizė.

Numatytos Branto pelėausio, mažojo nakvišos ir šikšniuko mažylio inventorizacijos vietos

Pagrindiniai inventORIZacijos metodikos principai

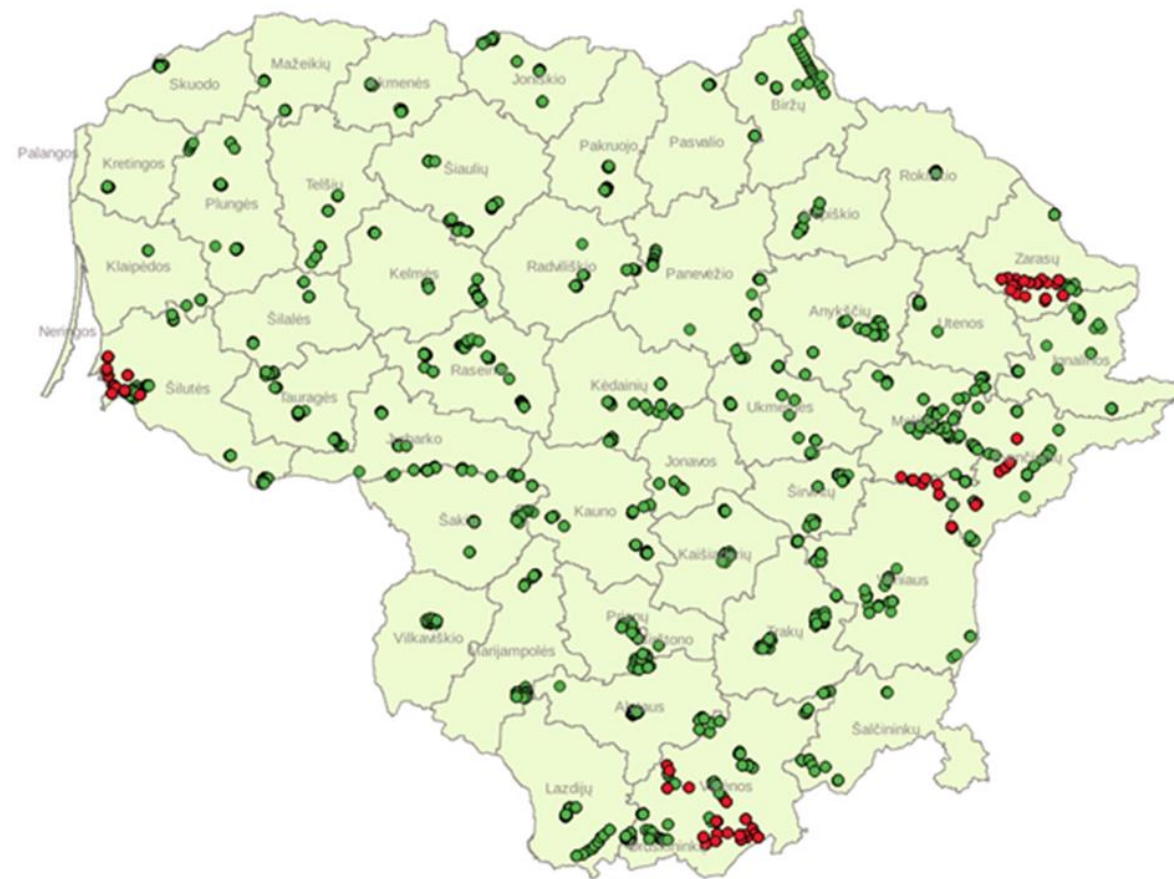
- Inventorizacijai numatytoje vietoje pasirenkama tyrimų teritorija ir numatomi tyrimų taškai;
- kiekviename tyrimų taške ultragarso detektoriumi ne trumpiau kaip 10 min. fiksuojami šikšnosparnių skleidžiami ultragarsiniai signalai, pagal juos nustatoma rūšis, skaičiuojami kiekvienos rūšies praskridimai;
- esant dideliame šikšnosparnių aktyvumui ar nespėjus pagal matomą signalo spektogramą nustatyti rūšies, daromas įrašas, kuris vėliau peržiūrimas kompiuteryje;
- atlikus apskaitą kiekviename tyrimų taške surinkti duomenys įvedami į specialų Qgis projektą.

Ultragarso detektorius Anabat Walkabout

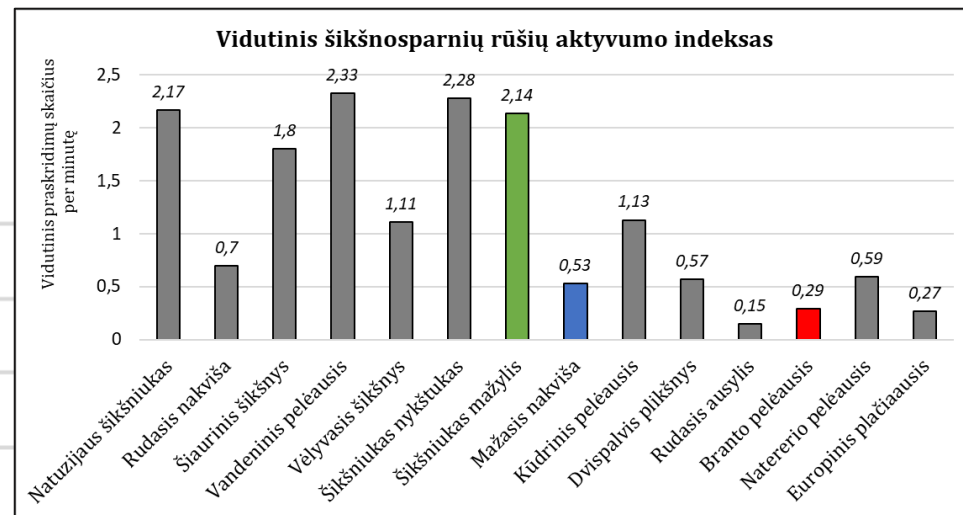
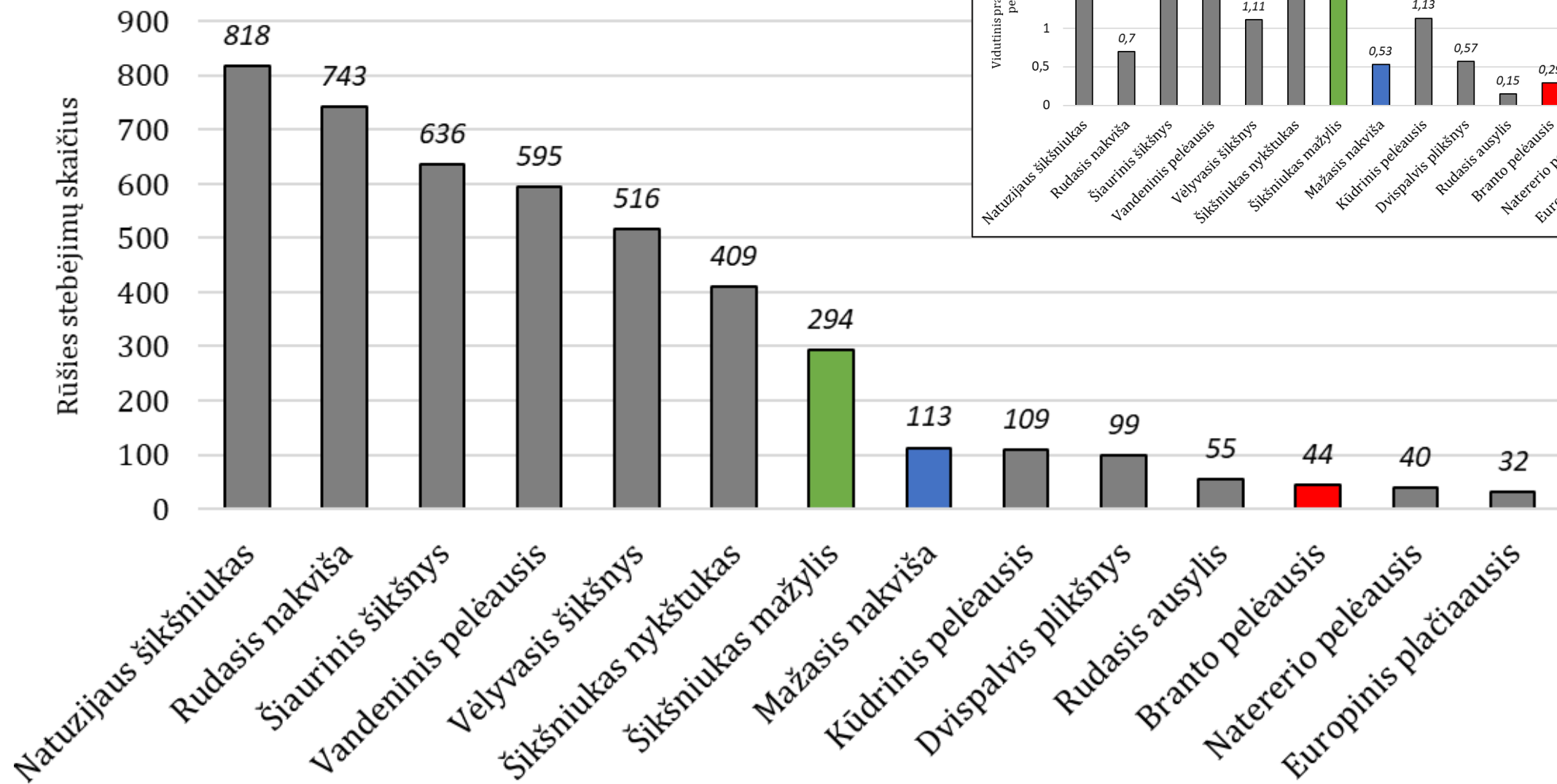
Rezultatai

- 2019–2021 m. laikotarpiu šikšnosparnių tyrimai atlikti 147 inventorizacijai suplanuotose ir 38 papildomose vietose (iš viso 4121 šikšnosparnių stebėjimas).
- Atlikus 7 buveinių apsaugai svarbiose teritorijose 2019 ar 2022 m. vykdytų kūdrinio pelėausio monitoringo metu darytų įrašų analizę inventorizacijos metu surinkti duomenys papildyti 382 šikšnosparnių stebėjimais.
- Bendras inventorizacijos laikotarpiu (2019–2022 m.) fiksuotų šikšnosparnių stebėjimų skaičius – 4503.

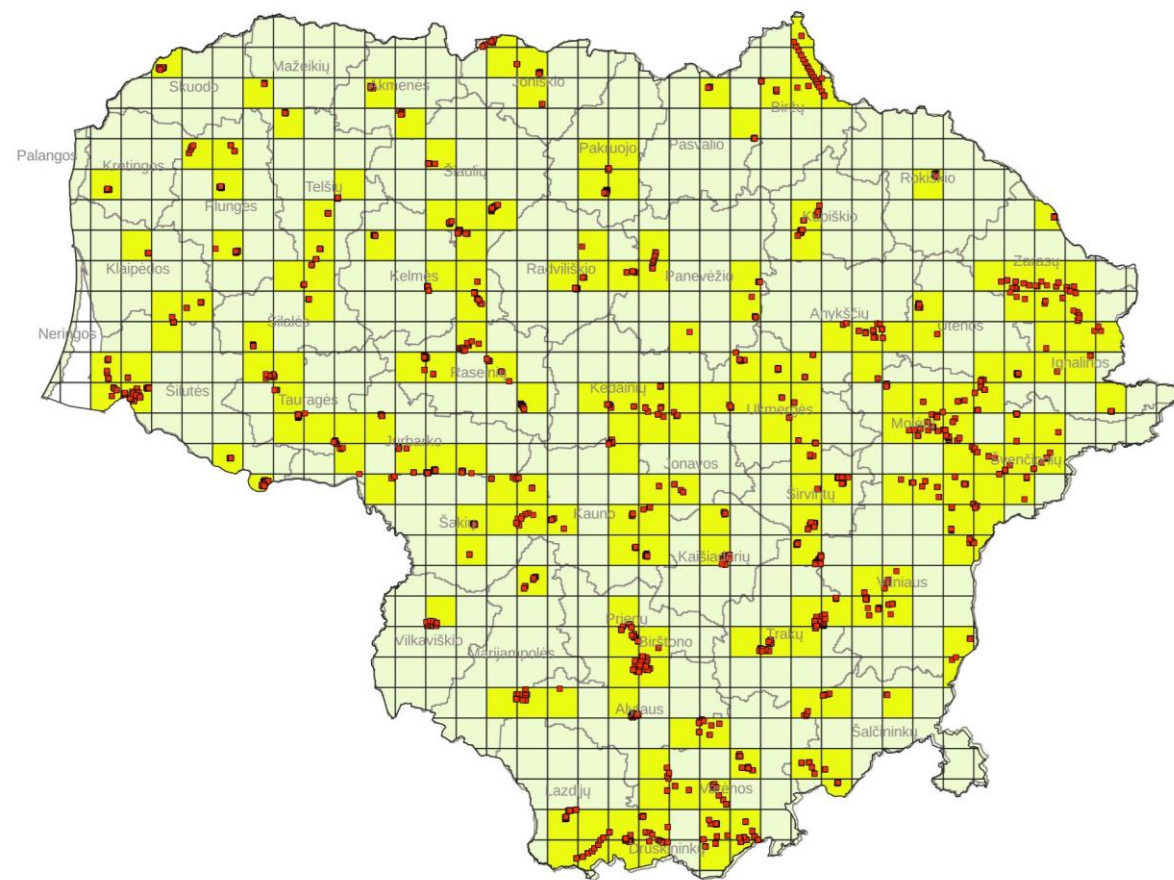
2019–2022 m. laikotarpio šikšnosparnių stebėjimai: žaliais taškais išskirti inventorizacijos metu vykdyti šikšnosparnių stebėjimai, raudonais – monitoringų duomenys.

Rezultatai

Rezultatai

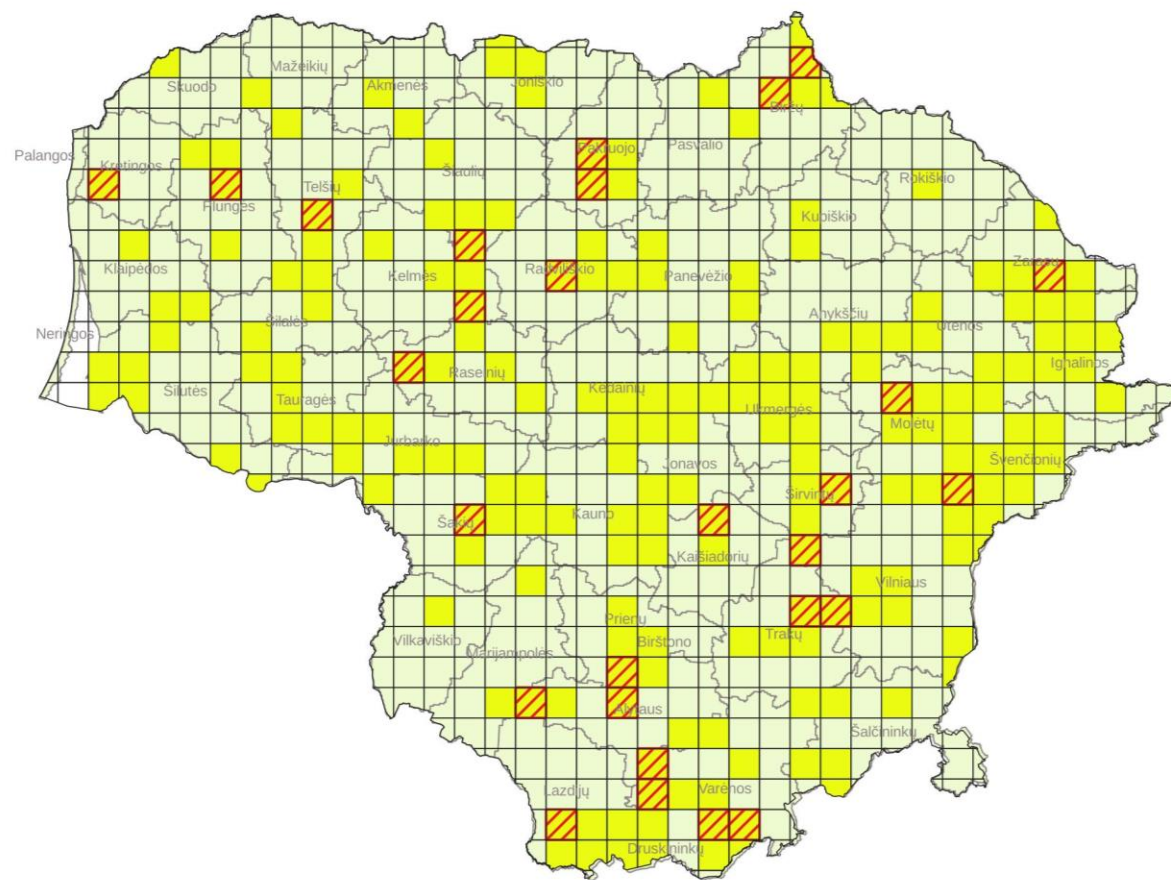
- Šikšnosparniai naudojami šalies sausumos teritorija, vidaus vandenimis ir siaura teritorinės jūros dalimi.
- Šiuos kriterijus atitinkančios Lietuvos teritorijos dalį dengia 736 10x10 km gardelės langeliai, iš kurių 572 yra pilni ir 164 nepilni langeliai. Bendras šiomis gardelėmis padengiamas Lietuvos plotas yra 65 292 km², vidutinis vienos gardelės plotas – 88,7 km².
- Inventorizacijos laikotarpiu surinkta informacija apie 208 gardelės langeliuose fiksuotus šikšnosparnius. Tai sudaro 28,3 proc. visų gardelės langelių.

Geltonai pažymėti 10x10 km. gardelės langeliai, kuriuose 2019-2022 m. laikotarpiu stebėti šikšnosparniai (raudoni ženymys).

Branto pelėausio nacionaliniai referenciniai dydžiai

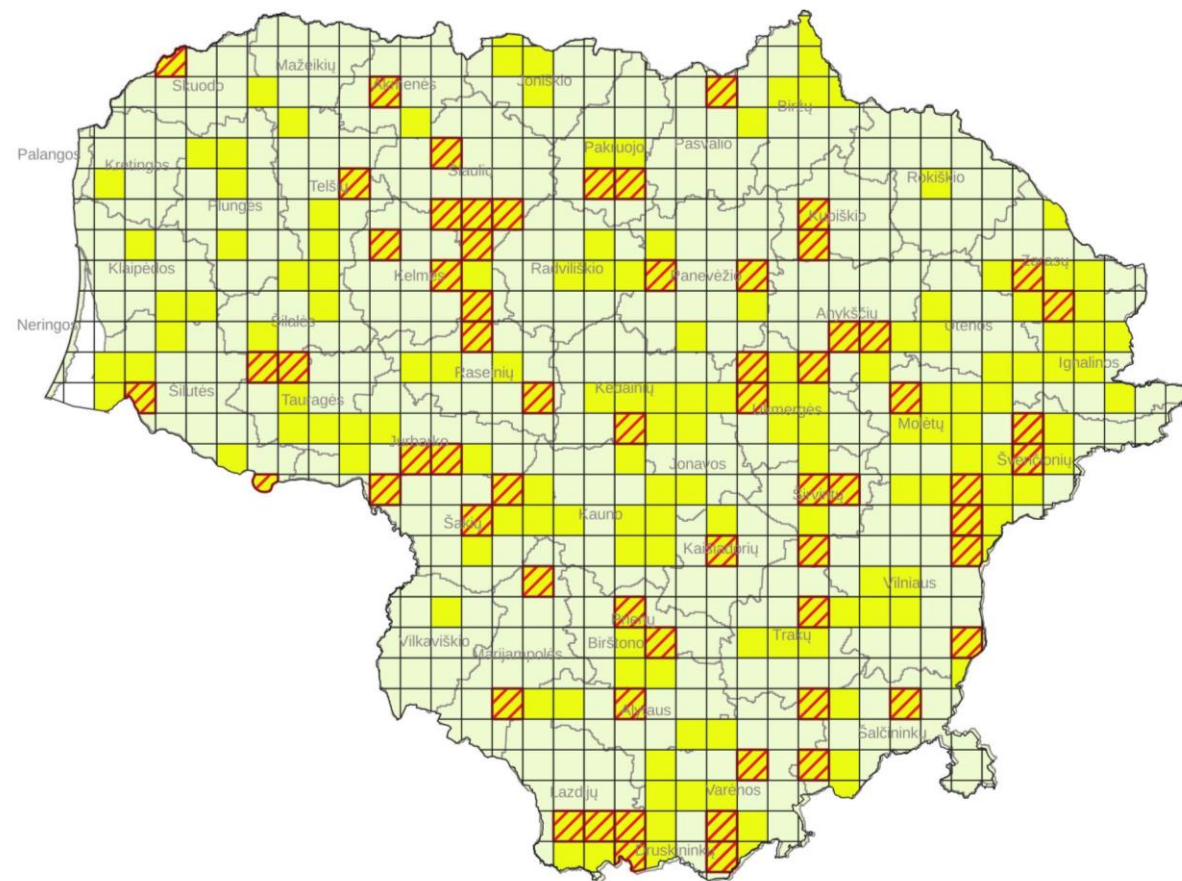
- 2019–2022 m. laikotarpiu Branto pelėausis fiksuotas 44 kartus. Šie stebėjimai patenka į 34 1x1 km gardelės langelius ir 28 10x10 km gardelės langelius.
- Perskaičiavus visai Lietuvos teritorijai galima teigti, kad **2019–2022 m. laikotarpiu apskaičiuotą Branto pelėausio populiaciją Lietuvoje galėjo sudaryti 119 1x1 km gardelės langelių, o naudojama teritorija – 99 10x10 km gardelės langeliai, kurie užima 8 788–9 900 km².**
- Lyginant su EK 2012–2018 m. laikotarpio ataskaitoje nurodytais duomenimis, Branto pelėausio populiacija Lietuvoje 2019–2022 m. laikotarpiu padidėjusi apie 15 proc., paplitimas padidėjęs apie 13–27 proc.

Geltonai pažymėti 10x10 km. gardelės langeliai, kuriuose 2019–2022 m. laikotarpiu stebėti šikšnosparniai, raudonomis įstrižomis linijomis išskirti langeliai, kuriuose fiksuotas Branto pelėausis.

Mažoji nakviša nacionaliniai referenciniai dydžiai

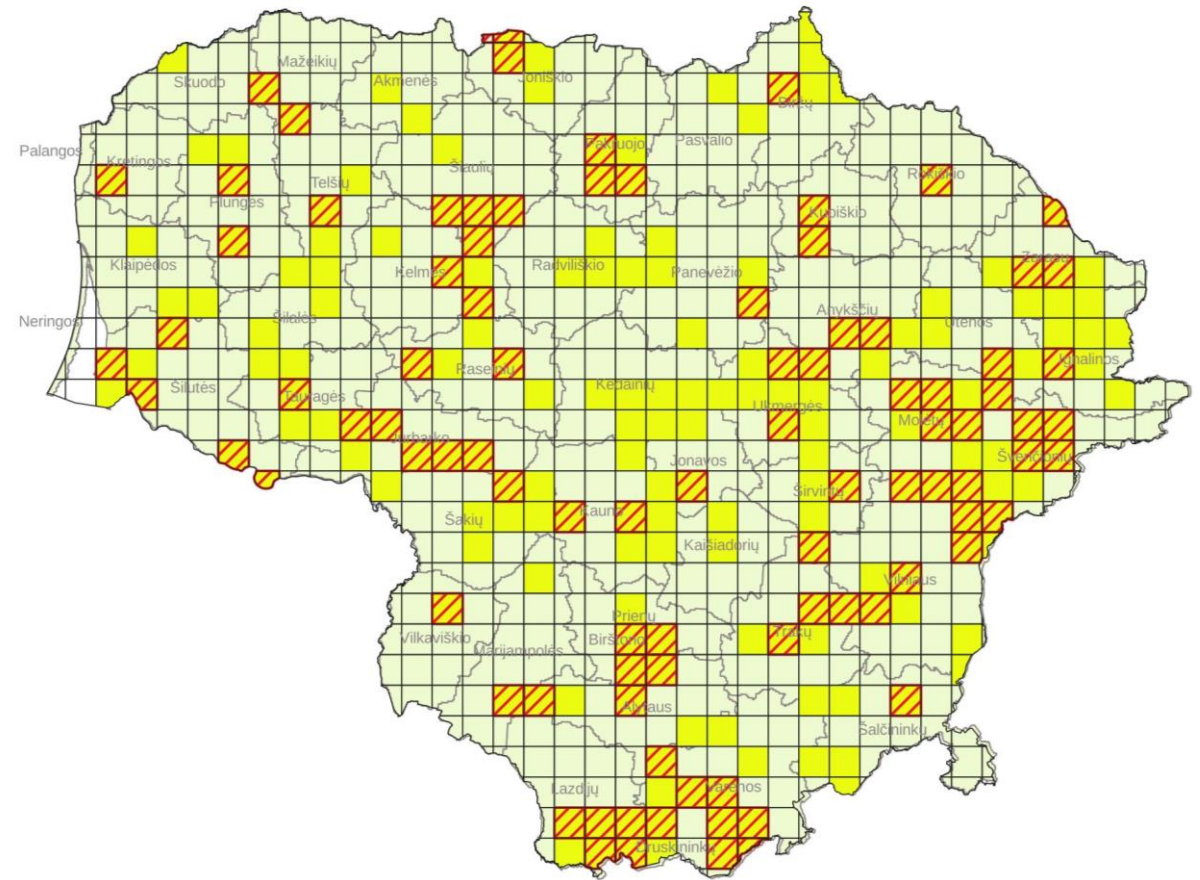
- 2019–2022 m. laikotarpiu mažasis nakviša fiksuotas 113 kartų. Šie stebėjimai patenka į 86 1x1 km gardelės langelius ir 64 10x10 km gardelės langelius.
- Perskaičiavus visai Lietuvos teritorijai galima teigti, kad **2019–2022 m. laikotarpiu apskaičiuotą mažoji nakvišos populiaciją Lietuvoje galėjo sudaryti 301 1x1 km gardelės langelis, o naudojama teritorija – 226 10x10 km gardelės langeliai, kurie užima 20 087–22 600 km².**
- Lyginant su EK 2012–2018 m. laikotarpio ataskaitoje nurodytais duomenimis, mažoji nakvišos populiacija Lietuvoje 2019–2022 m. laikotarpiu sumažėjusi apie 28 proc., paplitimo plotas išlikęs beveik toks pat.

Geltonai pažymėti 10x10 km. gardelės langeliai, kuriuose 2019–2022 m. laikotarpiu stebėti šikšnosparniai, raudonomis įstrižomis linijomis išskirti langeliai, kuriuose fiksuotas mažasis nakviša.

Šikšniuko mažylis nacionaliniai referenciniai dydžiai

- 2019–2022 m. laikotarpiu šikšniukas mažylis fiksuotas 294 kartus. Šie stebėjimai patenka į 174 1x1 km gardelės langelius ir 93 10x10 km gardelės langelius.
- Perskaičiavus visai Lietuvos teritorijai galima teigti, kad **2019–2022 m. laikotarpiu apskaičiuotą šikšniuko mažylis populiaciją Lietuvoje galėjo sudaryti 609 1x1 km gardelės langelius, o naudojama teritorija – 329 10x10 km gardelės langelius, kurie užima 29 189–32 900 km².**
- Lyginant su EK 2012–2018 m. laikotarpio ataskaitoje nurodytais duomenimis, šikšniuko mažylis populiacija Lietuvoje 2019–2022 m. laikotarpiu padidėjusi beveik 3 kartus, o paplitimo plotas padidėjęs 2,3–2,5 karto.

Geltonai pažymėti 10x10 km. gardelės langeliai, kuriuose 2019–2022 m. laikotarpiu stebėti šikšnosparniai, raudonomis įstrižomis linijomis išskirti langeliai, kuriuose fiksuotas šikšniukas mažylis.

Pastebėjimai, pasiūlymai

- Be ankstesniais metais ar periodais tikslingai rinktų duomenų Branto pelėausio, mažojo nakvišos ir šikšniuko mažylis (bei kitų šikšnosparnių rūšių) populiacijos, paplitimo ir apsaugos būklės tendencijų trumpuoju ar ilguoju periodais nustatyti neįmanoma, todėl jie lieka nežinomi.
- Šikšnosparnių paplitimo, gausos ir būklės pokyčių Lietuvoje vertinimui bei tendencijoms nustatyti yra būtinas reguliarus visų šikšnosparnių rūšių monitoringas visoje Lietuvos teritorijoje.
 - *Monitoringas turėtų būti orientuotas į rezultatų pateikimą per 1x1 km (populiacijos dydžiui) ir 10x10 km (paplitimo plotui) gardelės langelius.*
 - *Praktiškiausias monitoringo metodas – taškinė šikšnosparnių praskridimų apskaita tolygiai po Lietuvą išsidėsčiusiuose ir šalies kraštovaizdį reprezentuojančiuose 10x10 km gardelės langeliuose.*
 - *Ne mažiau kaip 80 proc. monitoringui numatytų gardelės langelių apskaitos turėtų būti vykdomos pastoviai, tuose pačiuose langeliuose kartojant ne rečiau kaip kas trečius metus. Likę ne daugiau kaip 20 proc. monitoringo apimčiai reikalingų gardelės langelių galėtų būti kintantys – parenkami tikslingai ar atsitiktine tvarka.*
 - *Gardelės langeliuose numatomų apskaitos vietų ir taškų jose skaičius turi priklausyti nuo į konkrečių langelių patenkančių šikšnosparniams patrauklių kraštovaizdžio elementų gausos.*

Pastebėjimai, pasiūlymai

- Šikšnosparnių gaudymas specialiais tinklais ir veisimosi kolonijų vietų paieška naudotina vertinant tik konkrečios teritorijos tyrimus.
- Tikslinga įvertinti Branto pelėausio ir kitų ultragarso detektoriumi rečiau fiksuojamų šikšnosparnių rūšių viliojimo specialiu įrenginiu, transliuojančiu pasirinktos rūšies šikšnosparnių socialinius signalus, galimybes.
- Pasiteisinusi praktika – vykdant tyrimus įrašinėti šikšnosparnių skleidžiamus ultragarsinius signalus ir vėliau juos analizuoti su specialia programa. Taip sumažėja rūšių identifikavimo ir praskridimų skaičiavimo klaidų. Alternatyva – stacionarių detektorių, kurie nurodytais periodais vykdo užfiksuotų ultragarsinių signalų įrašus, naudojimas.

Stacionarus detektorius AudioMoth – tokio modelio įrenginiais 2022 m. buvo vykdomas kūdrinio pelėausio monitoringas Čepkelių pelkėje

Dėkoju už dėmesį!

Remigijus Karpuška

VSTT Metodinis-analitinis centras

remigijus.karpuska@vstt.lt

